Seminar 2 – Zaštita okoliša

POLITIKA ZAŠTITE OKOLIŠA EUROPSKE UNIJE

Dr.sc. Sanja Tišma

Institut za međunarodne odnose, Zagreb

14.2.2008.

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Okoliš

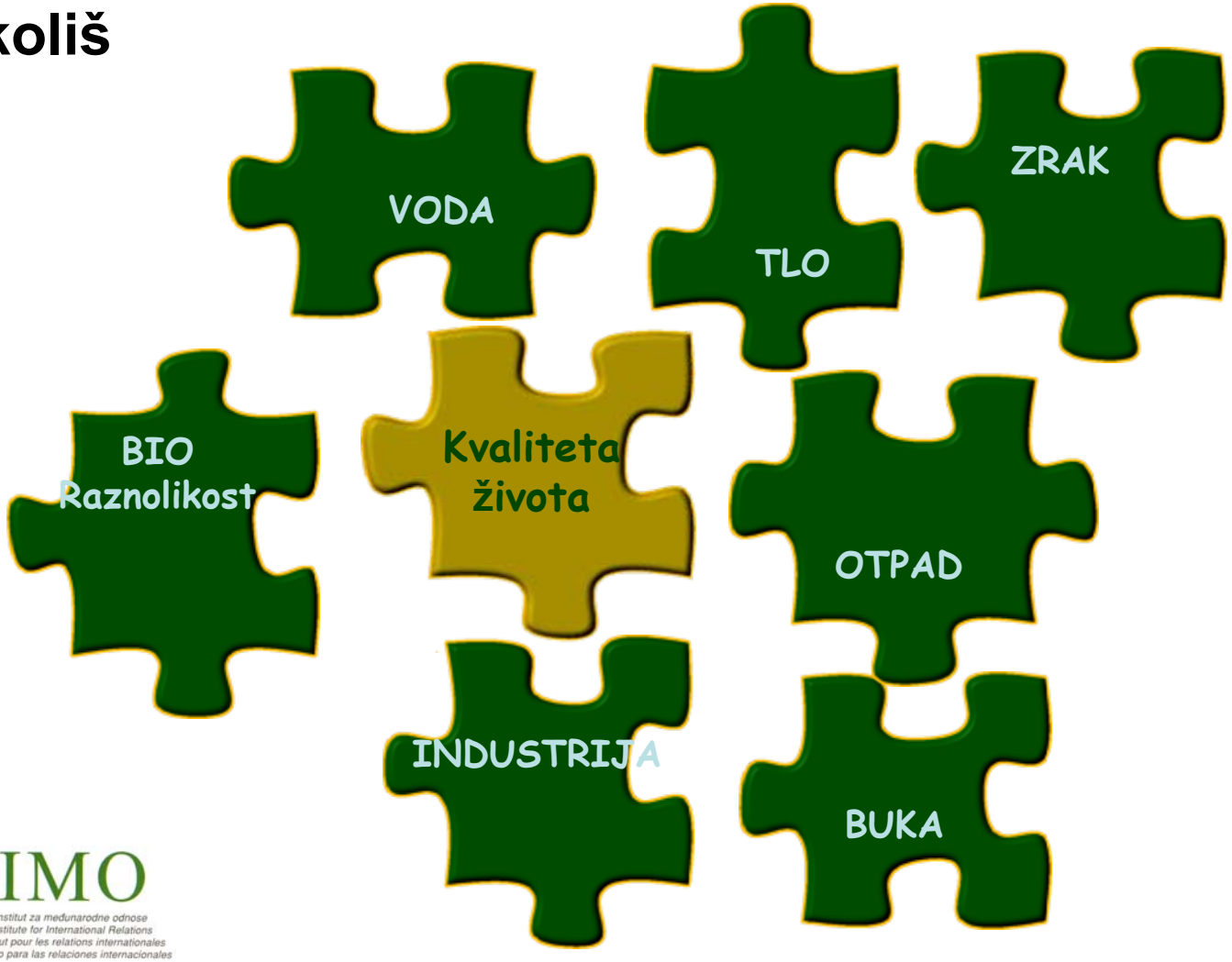

IMO
Institut za međunarodne odnose
Institute for International Relations
Institut pour les relations internationales
Instituto para las relaciones internacionales

BIZimpact

Europska unija

- politike zaštite okoliša Europske Unije definiraju se akcijskim programima

Šesti Akcijski program zaštite okoliša (2001.-2010.)

“Okoliš 2010: naša budućnost, naš izbor”

Temeljna obilježja prethodnih programa

Prvi akcijski program zaštite okoliša (1973-77)
- integracija pojedinačnih politika zaštite okoliša-
- uvođenje principa zagađivač plaća
- postavljanje kvalitativnih standarda za okoliš
- postavljanje standarda za proizvode
- postavljanje standarda za proizvodne procese (o emisiji štetnih tvari u okoliš i sl.)

Drugi akcijski program zaštite okoliša (1977-1983)
- nastavak tekućih aktivnosti prvog programa

Treći akcijski program zaštite okoliša (1983-1987)
- pripremljena prva zajednička strategija Zaštite okoliša sa težištem na sprečavanju onečišćenja (naglasak na izradu Studija utjecaja na okoliš)

Temeljna obilježja prethodnih programa

Četvrti akcijski program zaštite okoliša (1987-1992)

- Novi pristup okolišu - visoki standardi zaštite postali su imperativom gospodarskog i općeg razvoja
- Osnivanje Europske agencije za okoliš (baze podataka o okolišu – indikatori okoliša)
- Financiranje zelenih projekata (otpad) od strane EIB
- Uključivanje javnosti u razmatranjima pitanja o okolišu

Peti program zaštite okoliša (1992-2000) "Towards sustainability"

- Strategija održivog razvoja i jedinstveni standardi na području EU

Šesti program zaštite okoliša EU

Politika zaštite okoliša EU prema Šestom programu temelji se na:

- integraciji zaštite okoliša u sve druge razvojne politike,

- preventivnom djelovanju,

- načelu onečišćivač plača,

- sprječavanju onečišćenja na samom izvoru,

- podijeljenoj odgovornosti svih sudionika u razvoju,

- promicanju održivog razvoja

Šesti akcijski program zaštite okoliša

Posebna područja djelovanja kroz Šesti akcijski program:

(i) Klimatske promjene

(ii) Zaštita biljnog i životinjskog svijeta (bio raznolikost)

(iii) Zaštita zdravlja stanovništva

(iv) Gospodarenje otpadom

Klimatske promjene

Stanje na području EU:

- u posljednjih 100 godina česte su poplave i oluje,
- porast temperature za 0.8 °C

Ciljevi:

- smanjenje emisija stakleničkih plinova za 8% u odnosu na 1990. godinu do 2012. godine; za 20-40% u odnosu na 1990. do 2020. godine; dugoročno, smanjiti emisije stakleničkih plinova za 70%

- smanjenje emisija CO_2

- poboljšanje monitoringa stakleničkih plinova

Aktivnosti:

1) Provođenje međunarodnih obveza – Kyoto Protokol

2) Smanjenje emisije stakleničkih plinova u sektoru energetike, prometa i industrije (naglasak je na poticanju korištenja obnovljivih izvora energije)

Bio - raznolikost

Stanje:

- Ugroženo 38% vrsta ptica, 45% vrsta leptira,
- Isušeno oko 60% močvara
- Zagađeno 2/3 šuma

Ciljevi:

- zaustaviti daljnje opadanje biološke raznolikosti do 2010 (prevencija i kontrola)
- zaštita od onečišćenja i obnova uništenih biljnih i životinjskih vrsta
- očuvati, obnoviti i održivo koristiti more, obalu i močvarna područja
- očuvati i obnoviti područja značajnih krajobraznih vrijednosti
- očuvati posebno osjetljiva staništa
- promicati održivo korištenje tala (obradiva tla, erozija)

Bio-raznolikost

Aktivnosti:

- Provedba strategije o biološkoj raznolikosti, akcijskih planova i sustava monitoringa

- Znanstvena istraživanja (inventarizacija, istraživanja utjecaja ljudskih aktivnosti u okolišu)

- Uspostava mreže Natura 2000 (mreža zaštićenih područja atlantskih i kontinentalnih regija i naknadno mediteranskog područja)

- Izgradnja sustava upravljanja prirodom

- Integracija očuvanja bio-raznolikosti u ostale politike EU, posebice u poljoprivrednu politiku

Zdravlje i kvaliteta života

Stanje:
- 2-8% svih oboljenja u EU pripisuje se okolišnim čimbenicima (onečišćenje zraka)
- integralni pristup poboljšanju kvalitete života u urbanim područjima

Ciljevi:
- smanjenje / održivo korištenje pesticida
- očuvanje kvalitete podzemnih i površinskih voda
- porast kvalitete zraka koja pogoduje zdravlju ljudi
- smanjenje prosječnog broja osoba izloženih buci (promet)

Aktivnosti:
- Poticanje znanstvenih istraživanja
- Kontinuirano informiranje javnosti
- Strategija o održivom korištenju pesticida
- Razvoj i implementacija mjera koje se tiču prometa, industrije i energije
- Integralno upravljanje razvojem urbanih područja

Gospodarenje otpadom

Ciljevi:

- do 2010. smanjiti količine otpada na deponijima za 20%
- do 2050. smanjiti količine otpada za 50%

Aktivnosti:

• prevencija nastanka otpada
• odvajanje, recikliranje, spaljivanje
• odlaganje otpada
• obrazovanje javnosti

Pravna stečevina Europske unije u području zaštite okoliša

Oko 300 pravnih dokumenata razvrstanih u tematske skupine :

- horizontalno zakonodavstvo
- kakvoća zraka i klimatske promjene
- gospodarenje otpadom
- kakvoća voda
- zaštita prirode
- kontrola industrijskog onečišćenja i procjena rizika
- kemikalije i genetski modificirani organizmi
- buka
- šumarstvo

Horizontalno zakonodavstvo

Cilj: integriranje zaštite okoliša u sve gospodarske sektore

- Procjena učinaka pojedinih planova i programa na okoliš (Direktiva 2001/42/EC)
- Procjena utjecaja određenih javnih i privatnih projekta na okoliš (Direktiva 85/337/EC)
- Pristup javnosti informacijama o okolišu (Direktiva 2003/4/EC)
- Sudjelovanje javnosti u odnošenju odluka o okolišu (Direktiva 2003/35/EC)

Pristup javnosti informacijama o okolišu (Direktiva 2003/4/EC)

Ciljevi:

- Zajamčiti pravo pristupa informacijama o okolišu koje drže javne vlasti i tijela s javnim ovlastima
- Osigurati da se informacije o okolišu učine dostupnima i šire u javnosti

Obveze zemalja članica

- Osigurati da su temeljni pojmovi u području pristupa javnosti informacijama o okolišu definirani u skladu s Direktivom
- Osigurati da javne vlasti pruže informaciju o okolišu svakoj fizičkoj ili pravnoj osobi na njezin zahtjev:
  - bez potrebe dokazivanja interesa tražitelja;
  - besplatno;
  - u obliku koji zahtjeva tražitelj;
  - u najkraćem mogućem (ili razumnom) roku
- Osigurati da su informacije koje drže javne vlasti ili tijela s javnim ovlastima:
  - potpune;
  - točne;
  - usporedive

Obveze zemalja članica

- Osigurati da javne vlasti učine dostupnima i šire informacije o okolišu u javnosti u najvećoj mogućoj mjeri
- Jasno, i na restriktivan način, odrediti slučajeve za:
  - odbijanje zahtjeva za informacijom
  - pružanje nepotpune informacije
  - naplaćivanje davanja informacije
  - produljenje rokova u kojima su javne vlasti dužne pružiti informaciju tražitelju
- Zajamčiti pravo tražitelja na upravnu i sudsku zaštitu protiv akata ili nečinjenja tijela javnih vlasti u vezi sa zahtjevom

Sudjelovanje javnosti u odnošenju odluka o okolišu (Direktiva 2003/35/EC)

Ciljevi:

- Osiguranje pravovremenog i učinkovitog sudjelovanja javnosti u pripremi, izmjeni i/ili reviziji planova i programa navedenih u Aneksu I Direktive
- Unaprjeđenje sudjelovanja javnosti i pristupa pravosuđu u okviru dviju direktiva:
  - Direktive 85/337/EEC o procjeni učinka javnih i privatnih projekata na okoliš
  - Direktive 96/61/EC o integriranoj prevenciji i nadzoru onečišćenja

Osiguranje sudjelovanja javnosti

- Odnosi se na planove i programe navedene u Aneksu I Direktive:
  - Planovi zbrinjavanja otpada
  - Programi usmjereni na smanjenje upotrebe i odlaganja baterija i otpada koji sadrže opasne sastojke
  - Akcijski programi za područja ugrožena vodom onečišćenom dušikovim spojevima iz poljoprivrednih izvora
  - Planovi zbrinjavanja opasnog otpada i njihovo objavljivanje
  - Planovi i mjere koji se odnose na postupanje s ambalažom i ambalažnim otpadom
  - Planovi ili programi zadržavanja graničnih vrijednosti onečišćenja

Osiguranje sudjelovanja javnosti

- Javnost – “jedna ili više fizičkih ili pravnih osoba, i u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom, njihove udruge, organizacije i grupe”

MJERE ZA OSIGURANJE SUDJELOVANJA JAVNOSTI

- Informiranje javnosti o izradi prijedloga planova ili programa, njihovoj izmjeni ili reviziji
- Pravo javnosti na komentare ili mišljenja prije donošenja odluke
- Obveza nadležnih vlasti da obavijeste javnost o odlukama
- Obveza utvrđivanja javnosti koja je ovlaštena sudjelovati u procesu
- Detaljni način sudjelovanja javnosti odredit će države članice na način koji osigurava učinkovito sudjelovanje javnosti

Kakvoća zraka i klimatske promjene

- Okvirna direktiva o kakvoći zraka (Direktiva 96/62/EC)
- Direktiva o gornjim granicama emisije za pojedine onečišćujuće tvari iz atmosfere (Direktiva 2001/ 81/ EC)
- Direktiva o sadržaju sumpora u određenim tekućim gorivima (Direktiva 99/32/EC)
- Direktiva o limitirajućim vrijednostima za kakvoću zraka (Direktiva 80/779/EEC) i vodič za vrijednosti SO_2 i suspendirane čestice (Direktiva 80/779/EEC)

Gospodarenje otpadom

Okvirna direktiva EU 75/442/EEC o otpadu

- Okvir za upravljanje otpadom na području EU

“Otpad je bilo koja supstanca ili stvar koju netko želi odstraniti ili namjerava odstraniti.”

Svrha okvirne direktive o otpadu

- Poziv zemljama članicama EU za poduzimanje mjera kojima se osigurava odlaganje otpada ili njegovo ponovno korištenje bez rizika za zrak, vodu ili tlo, bez buke i bez štetnog utjecaja na krajolik
- Poziv za izradu strategije upravljanja otpadom
- Poziv za provedbu kampanje poticanja reciklaže i ponovnog korištenja te odlaganja otpada
- Uspostava sustava kontrole i monitoringa upravljanja otpadom u zemljama članicama EU te izvještavanje EC i šire javnosti

Načini upravljanja otpadom

1. Sprečavanje nastajanja otpada
2. Recikliranje
3. Korištenje otpada kao izvora energije
4. Spaljivanje
5. Odlaganje (po prioritetu)

Provedba direktive

6 koraka:

1. korak – osnivanje odgovorne institucije na nacionalnoj, lokalnoj i regionalnoj razini

2. korak – nacionalna strategija upravljanja otpadom

3. korak – procjena postojećih odlagališta i definiranje potrebne infrastrukture za cjelovito upravljanje otpadom na nacionalnoj razini

4. korak – izrada planova upravljanja otpadom na nacionalnoj razini

5. korak – uspostava sustava monitoringa

a) Dozvole za rad sa otpadom

b) Sustav inspekcije

c) Obuka djelatnika u sustavu otpada

6. korak – uključivanje sudionika

- kampanje za smanjenje količine otpada

Plan upravljanja otpadom

Ključni koraci u izradi su:

- Definiranje obuhvata i cilja
- Osnovna analiza (tip, količina, porijeklo) stanja i projekcije u budućnosti
- Identificiranje problema
- Definiranje strateških ciljeva
- Izrada scenarija (mogućnosti) za ostvarenje ciljeva
- Prioriteti za izbor najboljih rješenja i scenarija
- Financijska analiza i izvori financiranja
- Podjela zadataka i definiranje vremena za provedbu
- Definiranje indikatora za praćenje procesa

Provedba direktive na lokalnoj/regionalnoj razini

- Direktiva se većinom odnosi na nacionalnu razinu, ali potiče upravljanje otpadom na lokalnoj/regionalnoj razini i to vezano za:

  a) potrebnu infrastrukturu (BAT, samodostatnost)

  b) izrada strategija i planova

  c) sudjelovanje javnosti

Ostale direktive EU o otpadu:

- Direktiva 2006/12/EC o otpadu;
- Direktiva o odlagalištima otpada 1999/31/EC;
- Direktiva o opasnom otpadu 91/689/EEC s izmjenama i dopunama Komisije Direktive 94/31/EC;
- Direktiva o otpadnom mulju 86/278/EEC;
- Direktiva o spaljivanju otpada 2000/76/EC;
- Direktiva o ambalažnom otpadu 94/62/EC izmijenjena i dopunjena Direktivom 2005/20/EC, Direktivom 2004/12/EC, Propisom (EC) Br 1882/2003.

Upravljanje vodama

Okvirna Direktiva o vodama (2000/60/EC)

Cilj: - integralno upravljanje vodnim područjima u Europi

- zaštita svih voda
- održivo korištenje voda

- Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEC, 98/15/EC) i
- Direktiva o vodi za piće (80/778/EEC, 91/858/EEC, 90/656/EEC i 91/692/EEC).
- Direktiva o uspostavi sustava praćenja voda (Direktiva 2000/60/EC)

Direktiva o vodi za piće (web-site: europa.eu.int / comm. /environment / water / water-drink / index_en.html)

Cilj Direktive: zaštita ljudskog zdravlja

- definiranje zdravstvenih parametara te parametara važnih za određivanje stupnja čistoće pitke vode, koji će biti jedinstveni za sve zemlje članice.

- od primjene direktive su izuzete prirodne mineralne vode i voda za pripremu lijekova.

- svakih 5 godina komisija EU provjerava da li se članice pridržavaju Direktive,

- svake 3 godine članice objavljuje se izvješće o rezultatima praćenja kvalitete vode za piće.

Direktiva o otpadnim vodama (web-site: europa.eu.int / comm / environment /water / water-urbanwaste / index_en.html)

Cilj direktive: zaštita okoliša od štetnih utjecaja otpadnih voda

- Direktiva regulira sakupljanje, tretiranje i odvodnju komunalnih voda te tretman i odvodnju otpadnih voda određenih industrija.
- Direktiva sadrži i vremenski obavezujući plan za sve zemlje članice, kojim je regulirano opremanje pojedinih teritorijalnih jedinica i gradova, prema definiranim kriterijima za sakupljanje i tretman otpadnih voda.

Direktiva o uspostavi sustava praćenja voda (web-site: europa.eu.int / comm / environment / water / water-framework / index_en.html

Cilj Direktive: uspostava sustava praćenja i zaštite površinskih kopnenih voda, pograničnih vodotoka, obalnih voda i podzemnih voda u smislu redukcije onečišćenja

- Promocija održivog korištenja voda, zaštite vodenih ekosustava i smanjivanja utjecaja poplava i suša.

Zaštita prirode

- **Direktiva o staništima (92/43/EEC)**

  Cilj: zemlje članice dužne su načiniti popis posebno važnih područja zaštite (tipova staništa) i odnos sa poljoprivrednim površinama

- **Direktiva o divljim vrstama ptica (Direktiva 79/409/EEC)**

  Cilj: zemlje članice trebaju klasificirati specijalna zaštićena područja i zaštititi ptičje vrste i njihova staništa

Industrijsko onečišćenje i upravljanje rizicima

- IPPC direktiva (Direktiva 96/61/ EC)
- Direktiva o velikom uređajima za loženje ((Direktiva 2001/80/EC)
- SEVESO II (96/82/EC)

Buka

- **Direktiva o utvrđivanju i upravljanju bukom okoliša (Direktiva 2002/49/EZ)**

- **Cilj:**
  - praćenje stanja u okolišu kroz izradu karata buke oko glavnih izvora (prometnice, zračne luke, željeznica, industrijska postrojenja…)
  - razvoj politika za smanjenje buke na izvoru

HVALA NA PAŽNJI!

Institut za međunarodne odnose (IMO)
Odjel resursne ekonomije i zaštite okoliša
Dr.sc. Sanja Tišma
Ul. Lj. F. Vukotinovića 2, Zagreb
Tel.: 01 – 48 77 460
E-mail: sanja.tisma@irmo.hr